

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
Oktober 2013 - 34e Jaargang, nr. 138

BESTUUR:

Voorzitter

R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	Telefoon 070 - 368 35 66
-------------	------------------	------------------	-----------------------------

Secretaris

G.J. Staal	Oranje Nassaulaan 52	3708 GE Zeist	Telefoon 030 - 692 27 92
E-mail: staalgj@gmail.com			

Penningmeester

Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 437	2285 AP Rijswijk	Telefoon en fax 070 - 394 14 67
E-mail: ch.h.bartelings@planet.nl			

LEDEN:

R.A. Grisnigt	Canadalaan 25	4631 NT Hoogerheide	0164 - 61 34 15
---------------	---------------	---------------------	-----------------

J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	0174 - 38 21 83

Schakel redactie

Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 437	2285 AP Rijswijk	Telefoon en fax 070 - 394 14 67
E-mail: ch.h.bartelings@planet.nl			

Bankrekeningen:

ING Bank : 35 95 00
ABN-AMRO Bank: 54.55.46.826

Website: www.engelandvaarders1940-1945.nl

**Het volgende nummer verschijnt in januari 2014.
Gaarne hiervoor bestemde kopij inzenden vóór 1 december 2013.**

OKTOBER 2013

Veteranendag

Wat een heerlijke zomer was het dit jaar. Bijna te warm om met een jas aan naar een bijeenkomst te gaan. Toch waren de aanwezigen op de veteranendag prima gekleed. Het is jammer dat er geen Engelandvaarders meer meelopen in het defilé, maar hun voorbijrijden in een jeep van Keep them Rolling deed een ieder goed.

15 augustus

Evenals alle vorige jaren waren wij op die datum weer vertegenwoordigd bij het monument in Den Haag waar het einde van de Tweede Wereldoorlog werd herdacht. Het was weer een zeer treffende bijeenkomst waarbij vooral aandacht werd besteed aan de jeugd van toen.

31 augustus

Ook op de Dag van het Verzet waren wij weer vertegenwoordigd. Jaarlijks wordt die dag georganiseerd op de zaterdag die het dichtst bij de geboortedag van onze Koningin Wilhelmina ligt. Bijzonder was, dat het déze zaterdag 31 augustus was. Uiteraard werd daar bijzondere aandacht aan besteed.

De jaarlijkse herdenking van Koningin Wilhelmina's geboortedag in de kerk in Delft werd ook dit jaar weer bijzonder omdat de herdenking, op verzoek van de burgemeester, verzet was naar 18.00 uur. De burgemeester was persoonlijk bij onze herdenking aanwezig. Hij had aansluitend voor ons een maaltijd geregeld en een concert voor alle Delftenaren die Koninklijk waren onderscheiden. Helaas was uw voorzitter om privéredenen verhinderd, maar hij werd voortreffelijk vervangen door onze penningmeester Charles Bartelings.

Wat nog komen gaat

Op 25 september houden wij onze jaarlijkse reünie, waar wij de gast zijn van de Inspecteur der Veteranen op de Zwaluwenberg. Onze laatste reünie.

Op 28 september zijn wij vertegenwoordigd bij de jaarlijkse herdenking in Scheveningen in het "Oranjehotel".

Onze jaarlijkse herdenking van onze Beschermheer Prins Bernhard, die jaarlijks op zijn sterfdag om 14.00 uur wordt gehouden in de kerk in Delft, wordt gehouden op zaterdag 30 november omdat de kerk op zondag 1 december niet voor ons beschikbaar is. Ik hoop dat velen van u kunnen komen op deze dagen.

Ik kijk naar u uit.

Rudi Hemmes

VETERANENDAG 2013

Nabeschouwing van de deelname van de Stichting Samenwerkend Verzet en het Genootschap Engelandvaarders aan de Nederlandse Veteranendag op 29 juni 2013.

Dit jaar reed er een grote colonne militaire motorrijders voorop. Daara volgden wij als detachement SSV, w.o. Engelandvaarders, met 3 jeeps en 2 motorrijders voorop. In de eerste jeep zat de detachement commandant samen met twee Engelandvaarders met ons vaandel, in de twee volgende jeeps 5 leden van de SSV.

Onderweg, aan het begin van de Kneuterdijk, werd onze eerste jeep, evenals voorgaand jaar door de NOS aangehouden en geïnterviewd. Ik lichtte toe dat wij ieder jaar in Wageningen op 5 mei voor onze Prins Bernhard defileerden en thans met genoeg voor zijn kleinzoon Z.M. Koning Willem Alexander.

Tijdens het defilé werd met applaus door het enorme publiek gereageerd op ons vooropgaande Engelandvaarders bord en het vaandel. Kortom wederom een groot succes.

Op het Malieveld, waar het defilé begonnen en geëindigd werd, wachtte ons een uitstekende rijstmaaltijd en troffen wij goede Engelandvaardersvrienden die op de eretribune alles hadden gezien.

Na afloop informeerde de coördinator veteranendag, A. den Breejen, of wij tevreden waren met onze plaats in het defilé en of wij het volgende jaar weer mee zouden doen, waarop ik antwoordde dat wij dat ook zeker hoopten. Het NOS interview werd later op het 18.00 uur journaal vertoond.

Met genoegen terugkijkende op een zeer geslaagde Veteranendag 2013,

Jan Bakker

HERDENKING GEBOORTEDAG KONINGIN WILHELMINA _____

Op zaterdag 31 augustus 2013 werd traditiegetrouw de geboortedag van Koningin Wilhelmina herdacht in de Nieuwe Kerk te Delft. Het gezelschap, bestaande uit 3 Engelandvaarders en een aantal belangstellenden, werd voorafgaand aan de herdenking ontvangen door burgemeester Bas Verkerk in het Oude Stadhuis. Na de kranslegging en een

speech nabij het gedenkmonument in de Kerk en ditmaal gehouden door penningmeester Charles Bartelings, werd het gezelschap wederom ontvangen op het Oude Stadhuis voor een goed verzorgde maaltijd.

De Engelandvaarders waren 's avonds te gast in de Waalse Kerk voor het Koninginneconcert, dit jaar opgeluisterd door het koperensemble van de Koninklijke Harmonie Kapel Delft, gevolgd door een lezing verzorgd door commandeur H.R. Lodder namens de Koninklijke Marine 525 jaar.

Sarah Beauchamp

LAATSTE ENGELANDVAARDERS REÛNIE _____

Op woensdag 25 september vond weer de jaarlijkse reünie van het Genootschap Engelandvaarders plaats. Gastheer was de Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht, luitenant-generaal A.G. van Ede, omdat de reünie in het prachtige huis De Zwaluwenberg mocht plaatsvinden. Sinds 1946 is in dit rond 1916 gebouwde huis de Inspectie gevestigd met als jarenlange bewoner prins Bernhard, de eerste inspecteur-generaal.

Overal in het huis zijn nog herinneringen aan de prins terug te vinden, zoals foto's en gebrandschilderde herinneringsramen. Alle aanwezigen werden in de gelegenheid gesteld om een rondleiding door het pand mee te maken.

Nadat de generaal Van Ede iedereen had welkom geheten, verwelkomde voorzitter Hemmes alle aanwezigen. In totaal waren er elf Engelandvaarders aanwezig; twee hadden er op het laatste moment af moeten zeggen. Hij dankte de generaal van Ede voor de gastvrijheid, en las vervolgens een brief voor van koning Willem-Alexander waarin

deze zijn respect en waardering uitte voor alle Engelandvaarders en waarin hij de aanwezigen een plezierige reünie toewenste. Voorzitter Hemmes vermeldde de namen van zestien Engelandvaarders die het afgelopen jaar waren overleden; staande werden zij door de aanwezigen herdacht (zie pagina 9)

Daarna kreeg de Commandant der Strijdkrachten, generaal T.A. Middendorp, het woord. Hij weet het aan de schrijver Karel Norel en zijn boek 'Engelandvaarders' wat hij in zijn jeugd had verslonden dat hij beroepsmilitair was geworden en dus vandaag aanwezig kon zijn. Hij betuigde zijn respect voor hetgeen indertijd de jonge Engelandvaarders had bewogen.

Na al deze officiële plichtplegingen ontrolde de reünie zich volgens het vaste patroon: foto, borrel, lunch en vooral veel bijpraten en vertellen en oude herinneringen ophalen. Engelandvaarder Eddy Jonker legde bijvoorbeeld aan ieder die het horen wilde uit hoe de indrukwekkende en solide plannen er uitzien voor het Engelandvaardersmuseum in Noordwijk.

Dit museum, voorzien in een oude bunker in de Noordwijkse duinen, zal naar verwachting in 2014 geopend worden. En Bram Grisnigt merkte op dat de elf aanwezige Engelandvaarders een afspiegeling vormden van alle manieren van Engelandvaart: er was iemand die rechtstreeks over de Noordzee was ontsnapt, anderen die via Zwitserland, Frankrijk Spanje en Portugal waren ontkomen en ook de Zweden-route was vertegenwoordigd (alleen was er niemand meer die door de lucht met een gekaapt vliegtuig naar Engeland was gekomen). Ook de verschillende krijgsmachtonderdelen waar zij terecht waren gekomen waren nog alle vertegenwoordigd: Marine, Luchtmacht (RAF), Prinses Irene Brigade, KNIL en geheime agenten van de Inlichtingendiensten.

Voorzitter Hemmes had in zijn welkomstwoord gememoreerd dat het bestuur van het Genootschap tot de slotsom was gekomen dat dit de laatste reünie zou zijn: overlijden, ouderdom en daarmee gepaard

gaande fysieke ongemakken waren allemaal redenen dat er ieder jaar minder Engelandvaarders deelnamen aan de reünie. Maar de ongedwongen en ontspannen sfeer van deze reünie deed op het eind ervan bij een enkeling toch nog naar meer verlangen; heel zacht, nauwelijks hoorbaar, werd er zelfs gefluisterd dat eventueel het Veteraneninstituut daarbij een helpende hand zou kunnen bieden.

Sierk Plantinga

1e rij vlnr: M.G. Zuidijk, J.M. Brand, Ch.H. Bartelings, E. de Smedt-Brandon, J. de Mos, B.K. Uiling, E.A. Jonker;

2e rij vlnr: IGK luitenant generaal mariniers A.J. van Ede, G.J. Staal, R.A. Grisnigt, A.J. van Meurs, R.W. Hemmes, Cdt Strijdkrachten generaal T.A. Middendorp.

Deelnemers Engelandvaarders reünie 2013

Wassenaar, 23 september 2013

*Zeer geëerde en gerespecteerde dames en
heren Engelandvaarders!*

Met groot respect en waardering denk ik aan de ruim
1700 Nederlandse mannen en vrouwen die de oversteek van
het bezette vaderland naar het vrije Engeland durfden te
ondernemen.

"Engelandvaarder" is een ere naam geworden, een begrip dat
nog nu nog duidelijk aangeeft om wie het gaat. Men kan
het niet aan Uw uiterlijk herkennen. U bent allen gewoon
gebleven en na terugkeer in Nederland hebt U het leven
weer opgepakt. Maar Uw volharding en Uw wilskracht
strekken nog steeds velen tot voorbeeld.

Ik waardeer de inspanningen van de Stichting Genootschap
Engelandvaarders om de onderlinge contacten te bewaren,
de belangen te behartigen en steun te verlenen zeer.
Daarom dank ik het Genootschap Engelandvaarders en wens U
allen een bijzondere reünie en een prettig weerzien.

Hartelijke groet,

Wilt All

(Zijne Majesteit de Koning)

MUSEUM ENGELANDVAARDERS VORDERT GESTAAG _____

Op 5 juli jl. is de Stichting Museum Engelandvaarders opgericht. Ook is inmiddels een Comité van Aanbeveling geformeerd. Daarin hebben zitting:

- luitenant-generaal A.G. van Ede, Inspecteur-generaal der krijgsmacht;
- drs. P. Kamphuis, directeur van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie;
- de heer A.C. Groeneveld te Noordwijk;
- de heer R.W. Hemmes, voorzitter van het Genootschap Engelandvaarders;
- drs. F.W. Weisglas, oud-voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal;
- de heer F. Boot, producer van de musical Soldaat van Oranje.

De gemeente Noordwijk en de provincie Zuid-Holland hebben subsidies verstrekt en verscheidene private partijen hebben financiële steun toegezegd. Wij willen het museum inrichten conform de voorkeur van jongeren voor moderne audiovisuele technologie en interactiviteit. Op dit moment wordt gewerkt aan een inrichtingsplan. Zoals reeds in De Schakel van april werd gemeld werkt een stagiaire bij het Nederlands Instituut voor Militaire Historie aan een project dat tot doel heeft in het museum informatie over Engelandvaarders (routes/activiteiten) via een database - ook in de toekomst - voor een breed publiek toegankelijk te maken. Het is onze bedoeling om niet alleen de namen van Engelandvaarders in deze database op te nemen, maar ook de namen van hun nazaten, zodat wij hen eveneens kunnen informeren over het Museum Engelandvaarders of vragen van hun kant kunnen beantwoorden. Daarnaast biedt het bestand de mogelijkheid met elkaar in contact te komen. Wij zouden het op prijs stellen indien u de namen, adressen en e-mailadressen van uw nazaten aan ondergetekende zou willen toesturen.

Bij voorbaat onze hartelijke dank, namens de Stichting Museum Engelandvaarders.

E.A. Jonker

Tel.: 070 - 514 55 10, e-mail: eajonker@hotmail.com.

KANOVAARDERS SCHOUWENAAR & SLOTH BLAAUBOER

We vervolgen ons overzicht van Nederlanders die geprobeerd hebben met een (vouw)kano naar Engeland over te steken en zijn aanbeland bij Bert Sloth Blaauboer (geb. 1915) en Koos Schouwenaar, die elkaar kenden van de studie aan de Technische Hogeschool Delft. Ze waren ook allebei lid van de Delfsche Studenten Roeivereniging Laga.

Schouwenaar was vlak voor de Duitse inval gestopt met zijn studie, om te gaan varen op een Nederlandse coaster. Sloth Blaauboer zat als pas afgestudeerd civiel ingenieur al in 1940 volop in het verzet. Hij was als marconist betrokken bij de ID (inlichtingendienst) van Han van Hattem, een van de spionagegroepen die door geheim agent Lodo van Hamel was opgericht.

In september 1941 (de exacte datum is niet bekend) vertrokken de twee ex-TH studenten met een vouwkano vanaf het strand van Noordwijk aan Zee naar Engeland. Hun doel was koningin Wilhelmina te waarschuwen voor haar persoonlijke secretaris Francois van 't Sant, omdat in het verzet het gerucht rondging dat deze man 'fout' zou zijn. Ondanks gunstige omstandigheden (kalme zee, goed weer) zijn Koos Schouwenaar en Bert Sloth Blaauboer niet in Engeland aangekomen. Er is nooit meer iets van ze vernomen.

Agnes Delsing

Bron: J. Bruin & J. Van der Werff, Vrijheid achter de horizon: Engelandvaart over de Noordzee 1940-1945. Houten, 1998, p.74.

Philip Jacobs

8 december 1922 - 31 juli 2013

Officier in de Orde van Oranje-Nassau

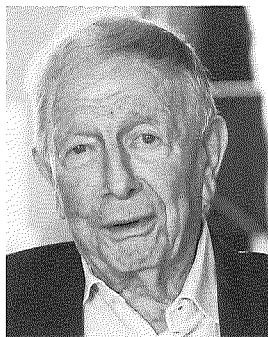
Na een lang en veelbewogen leven is op 31 juli 2013 Engelandvaarder Philip Jacobs overleden.

Toen de Duitsers in mei 1940 ons land binnenvielen, zat Philip, van joodse afkomst en 17 jaar oud, vlak voor zijn eindexamen gymnasium in Amsterdam. Na het behalen van dit eindexamen ging hij in diezelfde stad scheikunde studeren aan wat toen nog de Gemeentelijke Universiteit heette.

Dat heeft echter niet lang geduurd. Na de razzias van februari en juni 1941 en toen bekend werd dat joden niet langer mochten studeren, ontvluchtte Philip de hoofdstad en ging als boerenknecht werken in Houten bij Utrecht. Het zou het begin worden van een lange, gevaarlijke tocht naar Engeland. Toen Philip op het land werkte, kwam het bericht dat zijn broer een oproep had gekregen van de Joodse Raad om zich te laten keuren voor kampen van de Nederlandse Heidemaatschappij. Omdat zijn broer getrouwd was, liet Philip zich in zijn plaats registreren. Hij probeerde de keuring te negeren, maar ging uiteindelijk toch, na een oproep waarin gedreigd werd met concentratiekamp Mauthausen, als hij niet zou komen opdagen.

Dit was voor Philip het sein om opnieuw op de vlucht te slaan, want zoals hij in een interview uit 1995 aangaf: "Sinds de Februaristaking wist ik wat Mauthausen betekende: de dood."

Philips vader raadde hem af te vertrekken, omdat 'de oorlog snel afgelopen zou zijn', maar dat betwijfelde Philip ten zeerste. Hij nam afscheid van zijn familie en zijn verloofde Ruth en vertrok op 1 mei 1942, de dag waarop joden verplicht werden een ster op hun kleding te dragen. Met als enige bagage een aktetas met wat ondergoed en kleren

fietste hij richting België, waar een fietsenhandelaar hem voor het (voor die tijd forse) bedrag van f 150,- over de grens hielp. Na een week bij een oom in Antwerpen te hebben gelogeed, kwam hij via via in contact met de Belgische verzetsgroep de Witte Brigade, die Philip samen met de Nederlandse verzetsman Van Borssum Buisman verder hielp naar het zuiden.

De volgende barrière was de demarcatielijn, de grens tussen bezet en onbezet Frankrijk. Deze grens werd op 26 mei 1942 gepasseerd door de rivier de Cher over te zwemmen tijdens de lunchpauze van de Duitse wachtpost. Nauwelijks aan de overkant werden Jacobs en Van Borssum Buisman gearresteerd, maar gelukkig niet weer de grens overgezet naar bezet-Frankrijk. Kort daarop konden ze ontsnappen.

Hierna nam Van Borssum Buisman afscheid: hij moest naar Zwitserland. Philip vervolgde zijn reis naar het zuiden. In de buurt van de Pyreneeën werd hij opnieuw gearresteerd en opgesloten in het concentratiekamp Rivesaltes. Uit dit kamp werd Philip bevrijd door de Nederlandse honorair consul Joop Kolkman uit Perpignan. Deze man heeft ontzettend veel gedaan voor Nederlandse vluchtelingen c.q. Engelandvaarders. In het plaatsje Le Soler had hij een opvanghuis voor Nederlanders ingericht, waar ook Philip een tijd verbleef, terwijl Kolkman papieren in orde maakte voor de verdere tocht naar Engeland. Op 1 oktober 1942 was het voor Philip zover: met geldige papieren reisde hij naar Cadiz in Zuid-Spanje. Daar scheepste hij zich in op een boot die naar Curaçao voer en vandaar ging het naar de Nederlandse strijdkrachten in Canada.

Op 17 maart 1943 kwam Philip Jacobs in Engeland aan, bijna een jaar na zijn vertrek uit Nederland. Hij werd bij H.M. Koningin Wilhelmina op de thee genodigd (een bijzondere ervaring, vond hij) en in juli 1943 ontving hij uit handen van de koningin het Kruis van Verdienste.*In december 1943 kwam hij in opleiding bij de RAF. Hij had graag piloot willen worden, maar dat was onmogelijk door 'minder perfecte ogen'. Hij bracht het niettemin tot corporal armourer bij 322 Squadron, een RAF-eskader dat grotendeels uit Nederlanders bestond. Met '322' werkte Philip mee aan vele raids boven bezet gebied, nam deel aan de

invasie op 6 juni 1944 en trok vanaf november 1944 via België tot ver in Duitsland door.

Eind 1945 werd Philip gedemobiliseerd en keerde terug in een heel ander Nederland dan dat hij in 1942 had verlaten. Bijna zijn hele familie was in de Duitse concentratiekampen vermoord: zijn ouders en geliefde Ruth in Sobibor, zijn zus en vele andere familieleden in Auschwitz. Gelukkig had zijn broer de oorlog wel overleefd.

Ondanks dit onmetelijke verdriet en gemis en ondanks de kille houding van de Nederlandse overheid en maatschappij tegenover teruggekeerde joodse oorlogsslachtoffers, pakte Philip met grote veerkracht de draad van zijn vooroorlogse leven weer op. Hij hervatte zijn studie scheikunde en trouwde met Leontine Rottenberg, met wie hij drie zonen kreeg. Na voltooiing van zijn studie werd hij industrie-apotheker in dienst van de Chemische Fabriek Vondelingenplaat. Hier ontwikkelde hij o.a. de kinderaspirine Sinaspril. Na een aantal jaren stapte hij over naar het Eudokia ziekenhuis in Rotterdam, waar hij bijna 30 jaar werkzaam was als ziekenhuis-apotheker en klinisch-chemicus. In deze periode bezocht Philip, die 9 talen sprak, veel internationale congressen en heeft hij baanbrekend onderzoek (be)geleid.

Na zijn pensionering kwam het verdriet over zijn vermoorde familie dubbelhard terug en kampte Philip met de zogenaamde 'overlevings-schuld', de vraag die veel nabestaanden van joodse oorlogsslachtoffers zich stellen: 'Waarom heb ik het overleefd en zij niet?' Tegelijk ontplooidde hij veel activiteiten m.b.t. herdenken van oorlog en bezetting. Hij was actief lid van allerlei comités en verenigingen en gaf in samenwerking met de organisatie Kamp Westerbork voordrachten op scholen over zijn Engelandvaart, de bezetting en de jodenvervolgung. In 2009 is Philip nog opgetreden als mede-aanklager in het proces tegen de van oorlogsmisdaden verdachte John Demjanjuk, die bewaker was geweest in kamp Sobibor.

Een andere zaak, waarvoor Philip Jacobs zich vele jaren heeft ingezet, was het streven om voor zijn toenmalige redder in Frankrijk, Joop Kolkman, in Israel een Yad Vashem onderscheiding aan te vragen.

Kolkman werd begin 1943 door de Duitsers gearresteerd, toen hij zelf op het punt stond naar Spanje te ontsnappen en bezweek in een Duits concentratiekamp. Voor Philip was het direct na de oorlog al een erezaak om erkenning te krijgen voor het verzetswerk van Kolkman. Dat blijkt uit een handgeschreven verklaring van Philip die uit het archief van het Genootschap tevoorschijn kwam. Hij dateert van vlak na de oorlog toen Jacobs scheikunde studeerde in Utrecht. Ook toen al benadrukte hij hoe belangrijk de hulp geweest is, die Kolkman aan gestrand Nederlanders in Frankrijk verleende, hulp die Kolkman zelf met de dood heeft moeten bekopen. Ik heb altijd grote sympathie en bewondering gehad voor de vasthoudendheid waarmee Philip zich in deze zaak (en andere zaken betr. de oorlog) vastbeet. Groot was zijn blijdschap toen nog maar een paar maanden geleden het bericht kwam dat de Yad Vashem onderscheiding voor Kolkman eindelijk aan diens nabestaanden zou worden uitgereikt. Gelukkig dat Philip dat nog net heeft mogen beleven.

Agnes Dessing

*Later zou Philip nog andere onderscheidingen ontvangen: nl. het Verzetsherdenkingskruis, het Oorlogsherinneringskruis met gesp 1940-1945, het erelidmaatschap van The British Guild of Hospital Pharmacists en het Officierschap in de Orde van Oranje-Nassau.

HERBEGRAFENIS MET MILITAIRE EER

Herbegrafenis met militaire eer voor Engelandvaarder Frederik Johannes Hoogewooning op het ereveld Loenen.

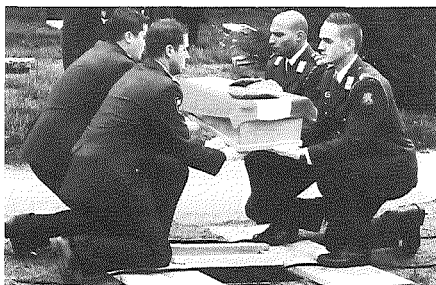
Frederik Hoogewooning, geboren te Amsterdam op 29 januari 1923, vertrok in augustus 1943 uit Nederland en wist via Zweden in juli 1944 Engeland te bereiken. In Engeland trad hij in dienst bij Bureau Inlichtingen (BI) waar hij werd opgeleid tot agent-marconist.

Samen met Engelandvaarder agent-marconist Robbie Mooiweer werd hij in de nacht van Oudejaarsdag 1944 boven Zuid-Holland geparachuteerd. Beide mannen werkten als radio-telegrafist voor de verzetsgroep Albrecht. Zij onderhielden het radiocontact met BI in Londen en in Eindhoven. Hoogewooning die zijn seinpost in Utrecht had ingericht werd op 27 februari 1945 uitgepeild en door de SD gearresteerd en opgesloten in de gevangenis in Scheveningen. Op 8 maart 1945 was hij één van de vele gevangenen die als vergelding voor de aanslag op SS-generaal Hans Albin Rauter op de Waalsdorpervlakte en bij de Woeste Hoeve werden gefusilleerd. Frederik Hoogewooning werd begraven in Heemstede. Toen de grafrechten daar vervielen vond op 3 november 2011 zijn herbegravenis plaats op het ereveld te Loenen.

Bram Grisnigt

Herbegravenis met militaire eer van sergeant Hoogewoonig op ereveld Loenen.
foto's: OGS

HERBEGRAVENINGEN IN NEDERLAND

Naar aanleiding van de herbegraving van Engelandvaarder Frederik Johannes Hoogewooning volgt hieronder een artikel dat de Oorlogsgravenstichting (OGS) over dit onderwerp in haar jaarverslag 2011 publiceerde.

”Om te voorkomen dat stoffelijke resten van oorlogsslachtoffers verloren gaan, streeft de Oorlogsgravenstichting ernaar in Nederland verspreid liggende particuliere oorlogsgraven bij ruiming, onvoldoende onderhoud of anderszins over te brengen naar het Militair ereveld Grebbeberg te Rhenen of het ereveld Loenen. Hieraan zijn voor nabestaanden geen kosten verbonden. Ook de nieuwe grafinscriptie komt voor rekening van de Stichting. Voorts zijn voor graven op de erevelden geen onderhoudskosten of grafrechten verschuldigd.

Militairen, gesneuveld in de meidagen van 1940, worden overgebracht naar het Militair ereveld Grebbeberg, de overige militairen en de burgerslachtoffers naar het ereveld Loenen. Wanneer men de overbrenging van een oorlogsgraf wenselijk acht, kan men zich wenden tot de afdeling Beheer & Onderhoud van de Oorlogsgravenstichting.”

Bron: OGS

Bram Grisnigt

AFSCHEID SIERK PLANTINGA VAN NATIONAAL ARCHIEF

Sierk Plantinga, die regelmatig lezenswaardige artikelen schrijft voor de Schakel, heeft afscheid genomen van het Nationaal Archief wegens het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd. In een bomvolle zaal op het Nationaal Archief werd hij toegesproken door een aantal sprekers waaronder directeur Martin Berendse. Bovendien werd aangekondigd dat er een boek was samengesteld met zo'n 76 bijdragen van collega onderzoekers, archivariissen en secretarissen, waarmee Sierk in contact is geweest, met door hen zelf gekozen thema's. Het boek getiteld "Een kapitaal aan kennis" was ter plaatse beschikbaar. Hieronder volgt de in het boek voorkomende bijdrage van onze secretaris.

CHB

Voorjaar 2013

Sierk Plantinga, meer dan onze gastheer op het archief.

Om de betekenis van Sierk Plantinga te schetsen neem ik de lezer mee bij de wordingsgeschiedenis van mijn boekje.

Sierk Plantinga heb ik als gastheer op het archief ontmoet. Dat ging als volgt: Met het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd in 1990 ben ik geschiedenis gaan studeren. Dat vak was altijd al mijn liefhebberij maar destijds gaf ik er de voorkeur aan om economische wetenschappen te studeren en zo in het bedrijfsleven terecht te kunnen. Nu was het tijd voor mijn liefhebberij, ik was nog jeugdig genoeg en had er zin in. De deeltijdstudie in Utrecht volgde. Al gauw kwamen de opdrachten om zelf te onderzoeken en al snel betekende dat ik naar Den Haag moest naar het Rijksarchief. De eerste paar keer valt dat niet zo op, maar toen er enige regelmaat in mijn bezoek kwam leerde ik Sierk kennen. Hij was vriendelijk en behulpzaam, er ontstond een plezierige samenwerking.

De reden van mijn onderzoek.

Het onderwerp van mijn doctoraalscriptie? Er lag een flink stuk te onderzoeken terrein braak. Gebruik makende van gedwongen tewerkstelling in nazi-Duitsland was ik in 1944 naar Zwitserland gevlucht. Daar werd ik geïnterneerd. Mijn bedoeling was om dienst te nemen bij de Nederlandse strijdkrachten en te helpen om het vaderland te bevrijden. Het bleek niet meer mogelijk om verder te reizen naar Engeland. Ik was in Zwitserland gestrand. Dat de keuze van het onderwerp van mijn doctoraalscriptie op de problematiek van de Nederlandse vluchtelingen in Zwitserland tijdens de Tweede Wereldoorlog zou vallen lag voor de hand. (1) Zonder problemen ging het echter niet.

Emotioneel heb ik het erg moeilijk gehad met de gruwelijke verhalen over vluchtelingen tijdens hun reis. Vervolgens was daar de verbijstering en woede over de houding van de Zwitsers. In de oorlogstijd hadden die een zwakke regering. Uitgangspunt van het beleid was dat alles gedaan moest worden om de nazi-Duitsers te vriend en te houden en elke irritatie naar die kant te vermijden. Ten aanzien van vluchtelingen

leidde dat in de praktijk tot het aan de grens - en in het binnenland - terugzenden van tienduizenden vluchtelingen. Meestal vielen die mensen in handen van de nazi-Duitsers. Hen wachtte doorgaans de dood.

In 1996 waren alleen al de namen van ruim vierentwintigduizend teruggezonden Joodse vluchtelingen bekend die het niet overleefd hadden...

In 1947 was er in Nederland al een gezaghebbende publicatie op het gebied van de van Nederlandse vluchtelingen in Zwitserland tijdens de Tweede Wereldoorlog. Toen in 1945 vele dwangarbeiders, evacués, gedeporteerde gevangenen, militairen en opvarenden van de koopvaardij, vissers, vluchtelingen en anderen terugkeerden was men blij. Maar dit ging gepaard met het grote verdriet over de velen die niet meer zouden terugkomen. De verschrikkelijke waarheid van de gruwelen van de oorlog werd langzamerhand bekend. De nog gebrekkige en onvolledige informatie werd mede veroorzaakt door het jarenlange isolement tijdens de nazi-Duitse bezetting, en leidde onvermijdelijk ook tot geruchten. Er heerste verontwaardiging. De sfeer in Nederland werd gekenmerkt door ongeduld. Dit uitte zich o.m. in het stellen van vragen in de Tweede Kamer. Die werden slordig beantwoord, zelfs zo dat de antwoorden kant noch wal raakten. Later besloot het Parlement om een Parlementaire Enquête naar het regeringsbeleid tijdens de Tweede Wereldoorlog te houden.

Een klassieke en elegante uitweg werd gevonden door een commissie in te stellen voor de beoordeling van het werk van de buitenlandse dienst. De Commissie tot Onderzoek naar de Houding van de Nederlandse Diplomatieke en Consulaire Ambtenaren tegenover de Nederlandse Uitgewekenen is officieel ingesteld op 20 augustus 1946. (2) Het rapport werd gepubliceerd op 10 september 1947. De conclusies van het rapport waren niet opzienbarend. Met het voortreffelijke rapport van deze Commissie kwam er meer kennis beschikbaar over dit onderwerp. Toch was het duidelijk dat hier nog een meeromvattend onderzoeksveld braak lag.

Hoe ging dat in Zwitserland? De Amerikaanse regering publiceerde in 1953 het vijfde deel van de Akten zur Deutschen Auswärtigen Politik 1918-1945. Band V Serie D. Daaruit bleek duidelijk dat Zwitserland

veel schuld had aan de Jodenvervolging. Op verzoek van Zwitserland voerden de nazi-Duitsers in 1938 een 'jodenpas' in. Het directe gevolg van deze Amerikaanse publicatie was dat in het Zwitserse Parlement vragen werden gesteld die na enige tijd tot een grondig onderzoek leidden. De bondsraad gaf in 1954, dat wil zeggen negen jaar na de onvoorwaardelijke capitulatie van nazi-Duitsland, aan de bondsraad prof. dr. Carl Ludwig opdracht om een objectief zo mogelijk alomvattend beeld te schetsen van het Zwitserse vluchtelingenbeleid sinds 1933. Dit heldere en zeer duidelijke rapport was na een jaar gereed maar de publicatie werd twee jaar opgehouden door sommigen die de gelegenheid wilden nemen om hun besmeurde blazen wat op te poetsen.⁽³⁾ Beide macro bronnen tezamen met het eigen verhaal en dat van maatjes vormden de uitgangspunten van verder onderzoek.

Sierks rol bij het onderzoek.

Toen ik eenmaal begonnen was met het onderzoek werd duidelijk hoe waardevol de hulp van Sierk was. Het bleek dat hij onder meer bezig was met onderzoek naar de wederwaardigheden van Nederlandse vluchtelingen in Frankrijk tijdens deze oorlog. Ons zoekwerk overlapte elkaar, immers, de meeste Nederlandse vluchtelingen in Zwitserland waren via België en Frankrijk gereisd. Weldra gingen er briefjes van de een naar de ander met mededelingen omtrent bronnen die wellicht van belang zouden kunnen zijn.

Een andere kant van Sierk leerde ik ook kennen. In een behoorlijk tempo deed ik mijn onderzoek. Bron na bron werd opgevraagd. Uit de archieven kwamen talloze stukken te voorschijn. Sierk maakte zich zorgen: Enkele keren kwam hij bij me staan om te zien wat ik deed. Elegante verpakking zei hij mij dat ik wel serieus moest onderzoeken. Dat was de kritische kant van deze wetenschapper.

Enkele maanden na het gereedkomen van mijn doctoraalscriptie en na mijn doctoraal examen maakte Sierk mij attent op het verschijnen van een bijzonder nummer van de jaarlijkse publicatie van het Zwitserse Bondsarchief.⁽⁴⁾ Dit nummer was geheel gewijd aan de vluchtelingenpolitiek van de Zwitserse regering tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Daarmede was mijn werk in een klap verouderd! Wat te doen? Het samenvoegen van mijn werk met deze geweldige bron lag voor de hand. Ook dit boek bleek niet zonder emotie geschreven te zijn. Bovendien staat het op een wetenschappelijk hoog niveau.

Ja dus, zo gezegd zo gedaan.

Sierks rol bij het naleven: Het Genootschap Engelandvaarders.

Ook bij het naleven van de verschijning van dit boekje was Sierk sterk betrokken. Ik stuurde een exemplaar aan het Genootschap Engelandvaarders. (Sierk gaf mij het adres). Prompt werd gevraagd waarom ik geen lid was, want ik had toch in Frankrijk, België en Nederland in 1944 en 1945 gediend met het eerste bataljon Garde Jagers.

Mijn eerste bezoek aan de Engelandvaarders was op de jaarlijkse reünie. En wie was daar? Sierk, luisterend naar nog onbekende verhalen. Hij probeerde de vertellers over te halen om hun belevenissen op schrift te stellen. Van orale geschiedenis naar door de participant geschreven 'histoire à témoin'. Hij had een rijke oogst.

De betekenis van het werk van Sierk Plantinga met de Schakel, het kwartaalblad van het Genootschap Engelandvaarders neemt voortdurend toe. Er verschijnen daarin van tijd tot tijd artikelen van zijn hand. Het mechanisme is duidelijk: hoe meer Engelandvaarders er wegvallen en hoe ouder de overgebleven Engelandvaarders zijn des te groter is zijn betekenis. Als secretaris vind ik het een grote geruststelling dat hij deze rol met enthousiasme vervult.

Het zal de lezer duidelijk zijn geworden, ik beschrijf niet zozeer een goed functionerende gastheer van het archief als wel een zeer gewaardeerde vriend. Dank je wel Sierk!

Noten: alle nodige en gewenste verwijzingen zijn te vinden in het onder 1. vermelde boekje.

1. De Nederlandse vluchtelingen in Zwitserland tijdens de Tweede Wereldoorlog. Een overzicht. G.J. Staal, Zeist 1998

-
- 2.R.P. Cleveringa, J.H.W. Verzijl, H.P.J. Van Kettwich Verschuur, Onderzoek naar de Houding van Nederlandse Diplomatieke en Consulaire Ambtenaren in Zwitserland ten opzichte van tijdens de Tweede Wereldoorlog Nederlandse Uitgewekenen. (Verslag Commissie Cleveringa) Den Haag 10.9.47.
- 3.Ludwig, Carl, Die Flüchtling's Politik der Schweiz in den Jahren 1933 bis 1955. Bericht an den Bundesrat zuhänden der eidgenössischen Räte, Bern, 1957.
- 4.Zeitschrift des Schweizerischen Bundesarchivs 22. Bern 1996

Jan Staal (1925), Staalgj@gmail.com

Drs. Drs. G.J. Staal vluchtte door middel van gedwongen tewerkstelling in nazi-Duitsland in 1944 naar Zwitserland. Diende als soldaat bij het Garde regiment Jagers van eind 1944 in Frankrijk, België en Nederland. Reserve Kapitein der Infanterie b.d. Studeerde Economische Wetenschappen in Amsterdam. Bekleedde verschillende directiefuncties tot 1990 en was actief in het maatschappelijk leven. Studeerde vervolgens Geschiedenis in Utrecht. Thans secretaris van het Bestuur van de Stichting Genootschap Engelandvaarders.

Jan Staal

ADRESSENBESTAND

ADRESSENBESTAND
Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 54 op de adressenlijst van 1 april 1999.

Overleden:

Auping, L.G.	's-Hertogenbosch
Brederode, W.K.	Heerde
Jacobs, Ph.	Amsterdam
Janssen, J.	Kropswolde
Jongh, H.R. de	Australië
Kleijn, K.B.	Den Haag
Corput, H. van den	Rotterdam
Wijnen, L.A.R.	Delft

Verhuisd:

Ganderheyden, B.W.	Service appartement "Het Lindenhof" Appartement 754 Noord Esmarkerrondweg 492 7533 CN Enschede
--------------------	--

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

G.J. Staal	Oranje Nassaulaan 52 3708 GE Zeist Telefoon 030 - 692 27 92 E-mail: staalgj@gmail.com
------------	--

Onze activiteiten worden mede mogelijk gemaakt door het V-fonds met middelen uit de BankGiro Loterij en Lotto. Deelname aan deze loterijen wordt daarom van harte aanbevolen.

www.engelandvaarders1940-1945.nl